

تفاوت‌های فردی و سبک‌های یادگیری در آموزش زبان انگلیسی: چالش‌ها و نکته‌ها

مصاحبه با سرکار خانم دکتر افسانه دهند

مصاحبه‌کننده: دکتر فاطمه نامی

مقدمه

معلمان زبان انگلیسی با طیف گسترده‌ای از زبان‌آموزان با علاقه‌ها و تفاوت‌های گوناگون مواجه هستند. ضرورت و شیوه مناسب پرداختن به این تفاوت‌ها و سبک‌های یادگیری، یکی از دغدغه‌های همیشگی معلمان در این حوزه است. مصاحبه پیش رو کوشیده است راهکارهایی کاربردی برای تأمین این هدف با استناد به دیدگاه یکی از صاحب‌نظران حوزه ارائه دهد.

ضمن سپاسگزاری از شما برای شرکت در این مصاحبه، در آغاز خواهش می‌کنم پیشینه مختصری از حوزه تخصص و فعالیت‌های خود ارائه بفرمایید.

خدمت شما و خوانندگان محترم نشریه «رشد آموزش زبان‌های خارجی» سلام عرض می‌کنم. افسانه دهند هستم. دکترای آموزش زبان انگلیسی و استاد گروه زبان انگلیسی و مدیر گروه زبان انگلیسی دانشگاه علوم پزشکی ایران و دانشگاه علوم پزشکی مجازی با ۲۹ سال سابقه کار در دانشکده‌های علوم پزشکی در همه دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا. آموزش مجازی و فناوری محور از دیگر زمینه‌های علاقه‌مندی و فعالیت آموزشی من است.

در این شماره به بررسی تأثیر تفاوت‌های فردی و روش‌های گوناگون یادگیری در آموزش زبان می‌پردازیم. از دیدگاه شما آیا این دسته از تفاوت‌ها در زبان‌آموزی و فراگیری آن مؤثرند؟

بله تفاوت زیادی ایجاد می‌کنند. بعضی از افراد از طریق گوش دادن بهتر یاد می‌گیرند، بعضی‌ها بیشتر تمایل دارند حتماً مطالب را ببینند و برخی دیگر باید تجربه کنند. احتمالاً با زبان‌آموزانی که هر دو مدل را با هم در یادگیری به کار می‌گیرند نیز برخورد داشته‌اید. به بیان دیگر طیف گسترده‌ای از روش‌های یادگیری وجود دارند که در کنار تفاوت‌های فردی زبان‌آموزان در فراگیری زبان اثرگذارند.

کمی در مورد تجربه شخصی خود در کلاس‌های زبان برای ما بگویید. شیوه مواجهه شما با تفاوت‌های فردی و سبک‌های متفاوت یادگیری در آموزش زبان چیست؟ دوران کرونا با همه سختی‌ها، تجربه خوبی برای ما مدرسان زبان بود. در کلاس‌های برخط متوجه شدم بعضی دانشجویان فقط با گوشی وارد کلاس می‌شوند و حتی از من می‌خواستند که بیشتر وب‌آوا (پادکست) تهیه کنم. در همان زمان، دانشجویانی بودند که اصرار داشتند اسلایدها را در صفحه به نمایش بگذارم و حتی اگر فایل در قالب پی‌دی‌اف بود و خودشان هم به آن دسترسی داشتند، باز هم درخواست می‌کردند که در صفحه کلاس فایل بارگذاری و به اشتراک گذاشته شود. دانشجویانی هم بودند که اصلاً کلاس‌های مجازی را قبول نداشتند و روی برگزاری کلاس حضوری اصرار داشتند. زمانی هم که کلاس‌ها حضوری شدند، باز این تفاوت‌ها را می‌دیدیم. برخی از زبان‌آموزان همواره درخواست کلاس‌های غیرحضوری

در محتوای آموزشی

نشان دهد. برای

نمونه می‌توان برای

فراگیرانی که دوست دارند

در تنهایی فرایند یادگیری را طی کنند، فیلم‌های آموزشی و مطالبی تهیه کرد که زبان آموز بتواند در محیط مناسب به تنهایی (بدون دسترسی به معلم یا دیگر فراگیرندگان) با سرعت و سبک دلخواه خود یادگیری را انجام بدهد. برای کسانی که ترجیح می‌دهند در کار تیمی شرکت داشته باشند، کلاس‌ها و محتوای تعاملی بسیار مفید خواهند بود.

همان‌طور که در جواب به پرسش‌های قبلی گفتیم، به اعتقاد من آموزش تلفیقی می‌تواند زبان‌آموزان متفاوت با سبک‌های یادگیری مختلف را پوشش دهد. اگر در این رویکرد از سبک «کلاس‌های معکوس»^۴ استفاده شود، خروجی خوبی خواهیم داشت و زبان‌آموزانی تربیت می‌شوند که خود می‌توانند فرایند یادگیری را فعالانه و بنا به سبک یادگیری خود دنبال کنند. البته این کار برای مدرس دشوار خواهد بود؛ هم به دلیل تازگی کار و هم در راستای هدایت دانشجویان که باید وقت زیادی صرف کنند. فراموش نکنید که لازمه همه این موارد دانش کافی داشته باشد. پیرامون تفاوت‌های فردی و سبک‌های یادگیری در کنار روش‌های مختلف آموزشی از جانب آموزگار یا معلم است. بدین منظور توصیه می‌کنم عزیزان علاقه‌مند به این حوزه، با خواندن کتاب‌های مرجع همچون کتاب "Individual Differences in Language Learning" اثر گریفیت و سروچ، دانش خود را افزایش دهند.

■ چه انتخاب جالبی خانم دکتر! اتفاقاً در این شماره از نشریه نقد و بررسی کتابی که شما معرفی کرده‌اید، به خوانندگان ارائه شده است. در گفته‌های خود به محتوای آموزشی متنوع اشاره کردید. در اینجا می‌خواهم نظر شما را در مورد ابزارهای آموزشی یا کمک‌آموزشی که می‌توانند به مدرس زبان در جهت پوشش طیف

داشتند و می‌گفتند مثلاً ما خودمان این بخش‌ها را می‌خوانیم. اما برخی دیگر می‌گفتند کلاس‌ها به همین صورت حضوری عالی هستند. تعدادی از دانشجویان کار انفرادی را ترجیح می‌دهند و تعدادی با کار تیمی رشد می‌کنند. در حقیقت هر زبان‌آموز در طول سال‌ها سبک یا روشی را برای یادگیری خود برمی‌گزینند و پرورش می‌دهد. این سبک‌ها به شدت روی علاقه‌های زبان‌آموزان اثرگذارند و در نتیجه آن‌ها، یک فرد ممکن است نسبت به یک روش آموزشی خاص یا محیط یادگیری، واکنش مثبت یا منفی از خود نشان دهد. در نتیجه، در پاسخ به بخش دوم پرسش شما باید بگوییم که از دیدگاه من تنوع آموزشی بهترین شیوه مواجهه با تفاوت‌های فردی است. چرا که وجود روش‌های متفاوت آموزشی در یک «رویکرد»^۱ می‌تواند پاسخ‌گوی دست‌کم برخی از نیازهای آموزشی هر یک از فراگیران باشد.

هرچه توانمندی فراگیر در استفاده از ظرفیت‌های فردی خود برای یادگیری یک زبان با توجه به روش‌های یادگیری فردی بیشتر و بهتر باشد، می‌تواند انتظار موفقیت بیشتری از رویکرد آموزشی داشت

■ از دیدگاه شما، به منظور افزایش بازدهی آموزش، آیا باید تفاوت‌های فردی را از میان برداشت و سبک‌های یادگیری را یکدست کرد؟

◀ همان‌گونه که در بخش قبل توضیح دادم، تفاوت‌های فردی و سبک‌های یادگیری بخشی از روند فراگیری و آموزش است. در نتیجه نمی‌توان و نباید تفاوت‌های فردی را از میان برداشت، بلکه باید در آموزش تنوع ایجاد کرد تا همه بتوانند به شیوه خودشان از آموزش بهره‌برند. به همین دلیل من «آموزش تلفیقی»^۲ را توصیه می‌کنم و معتقدم باید هدف ما تربیت «فراگیران خودراهبر»^۳ باشد که بتوانند با سبک‌های یادگیری خود زبان را فراگیرند. هرچه توانمندی فراگیر در استفاده از ظرفیت‌های فردی خود برای یادگیری یک زبان با توجه به روش‌های یادگیری فردی بیشتر و بهتر باشد، می‌توان انتظار موفقیت بیشتری از رویکرد آموزشی داشت. لازمه این امر کمک به زبان‌آموزان برای تقویت مهارت خودراهبری است.

■ با توجه به گفته‌های شما، آیا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش باید به گونه‌ای جامع سبک‌های متفاوت آموزشی را پوشش دهد؟

◀ بله، آموزش می‌تواند و باید متنوع باشد. این تنوع می‌تواند خود را در قالب فعالیت‌های آموزشی یا تمرین‌های متنوع، پروژه‌ها، رویکردهای متفاوت آموزشی در طول جلسه‌های گوناگون

گسترده‌تری از زبان آموزان کمک کنند، جویا شوم.

من فیلم‌های آموزشی، پادکست، کلاس‌ها و بسته‌های آموزشی تعاملی برخط را به شدت توصیه می‌کنم. همان‌گونه که گفتم، محتوای آموزشی تعاملی و چندرسانه‌ای به فراگیرنده امکان خودراهبری در روند فراگیری را می‌دهد و از این رو می‌تواند برای زبان آموزان دارای سبک‌های مختلف یادگیری و البته تفاوت‌های فردی، مناسب باشد. چرا که هر زبان آموز این امکان را دارد که زمان فراغت خود این بسته‌ها را مشاهده کند یا با آن‌ها تعامل داشته باشد و دانشی مقدماتی کسب کند. این دانش سپس در کلاس حضوری و با آموزش مستقیم و فعالیت‌های کلاسی تقویت و درونی‌سازی خواهد شد. اخیراً هم که هوش مصنوعی وارد عرصه یادگیری شده است که قطعاً آینده‌ای روشن را برای فراگیری زبان پیش روی فراگیرندگان قرار خواهد داد.

با توجه به تفاوت‌های فردی و سبک‌های یادگیری زبان آموزان، آیا یک روش ارزیابی می‌تواند برای همه زبان آموزان در یک کلاس مؤثر باشد؟ اگر بله چگونه؟ اگر خیر، چه باید کرد؟

قطعاً یک روش ارزیابی برای همه مناسب نیست. به همین دلیل بهتر است از ارزیابی تکوینی استفاده کرد تا ارزیابی منصفانه و عینی‌تری داشته باشیم. در این راستا تکالیف و نقش فعال دانشجو در فرایند یادگیری بسیار بارزتر از ارزیابی پایانی است. ارزیابی فراگیرندگان با سبک‌های متفاوت یادگیری، از طریق تنها یک آزمون نهایی، نمی‌تواند نشان‌دهنده توانایی واقعی فراگیرندگان باشد.

به عنوان پرسش پایانی ممنون می‌شوم دیدگاه خود را در مورد چالش‌های بی‌توجهی به سبک‌های یادگیری و تفاوت‌های فردی در کلاس‌های زبان برای خوانندگان ما روشن بیان کنید.

اگر به سبک‌های یادگیری و تفاوت‌های فردی توجه نشود، کلاس برای عده‌ای خسته‌کننده و برای تعدادی دیگر دشوار خواهد بود و طبعاً به اهداف یادگیری تعریف شده نخواهیم رسید. در نتیجه، زبان آموزی که بسندگی زبانی بالاتری دارد، ممکن است کلاس را بی‌فایده بیابد و زبان آموزان در سطوح بسیار پایین بسندگی زبانی هم عملاً بهره‌ای از چنین محیط آموزشی نخواهند برد.

در پایان، لازم می‌دانم یک بار دیگر از حضور شما در این مصاحبه سپاسگزاری نمایم.

پی‌نوشت‌ها

1. Approach
2. Blended Learning
3. Self-directed Learners
4. Flipped Classrooms